

Inhoudsopgave :

COMMUNISTISCH STREVEN NAAR SAMENWERKING MET SOCIAAL-DEMOCRATIE INZAKE ONTWAPENING	pag. 1
DDR / WIJZIGING IN SED-VISIE OP KERNENERGIE	pag. 5
CUBA / KABINETSWIJZIGING TER BESTRIJDING INTERNE CRISIS ?	pag. 6
BIJLAGE : ECONOMISCHE SITUATIE CUBA	pag. 9

COMMUNISTISCH STREVEN NAAR SAMENWERKING MET SOCIAAL-DEMOCRATIE
INZAKE ONTWAOPENING

Van 11 tot 13 december zijn in Hongarije vertegenwoordigers van de Oosteuropese Sowjetblok CP-en, van de Cubaanse partij en van alle Westeuropese CP-en bijeengeweesd om van gedachten te wisselen over een onderwerp dat de "communistische wereldbeweging" van oudsher in meerdere of mindere mate heeft beziggehouden, n.l. de samenwerking met sociaal-democraten. De CPN werd op de bijeenkomst vertegenwoordigd door _____, medewerker en lid van het stichtingsbestuur van het IPSO, het wetenschappelijk bureau van de partij.

De samenwerking met de sociaal-democratie heeft voor de CPSU (en de andere orthodoxe partijen) altijd in het teken gestaan van het nut dat de "communistische wereldbeweging" daarvan kan hebben in haar streven naar verspreiding van haar "socialisme". Vooropgesteld is daarbij altijd dat in een dergelijke samenwerking - zeker op een breed terrein - de leidende rol in handen moet liggen van de communistische samenwerkingspartner. Voor de onafhankelijke Westeuropese CP-en en met name de euro-communistische als de Spaanse en de Italiaanse CP is een dergelijke samenwerking tegenwoordig m.n. relevant in het kader van het streven naar regeringsdeelname als een eerste stap op de weg naar verandering van de "kapitalistische" samenleving in "socialistische" richting. Het Kremlin heeft bij herhaling duidelijk laten blijken hoogst ongelukkig te zijn met het streven van enkele van deze partijen om met sociaal-democraten tot een vorm van samenwerking te komen, waarin ruimte wordt gelaten voor een dialoog op voet van gelijkheid. Een keuze voor de dialoog houdt n.l. niet alleen in dat deze partijen daarmee duidelijk maken af te willen zien van hun leidende rol in een dergelijke samenwerking, maar geeft ook de mogelijkheid dat deze CP-en in die samenwerking worden besmet met in orthodox-communistische opvattingen "verkeerde" ideeën. Daarmee zou de eenheid binnen de "communistische wereldbeweging" dan nog meer op de tocht komen te staan dan nu al het geval is.

De bijeenkomst in Hongarije

Dit verschil in opvatting tussen de CPSU en haar blokpartners enerzijds en belangrijke exponenten van het Westeuropese communisme anderzijds hebben ongetwijfeld de gang van zaken op wat waarschijnlijk niet meer

dan een studiebijeenkomst is geweest beïnvloed.

Aanwijzing daarvoor zou kunnen zijn het achterwege blijven van een gezamenlijk slotcommuniqué. Het zou ook kunnen blijken uit het bericht dat Westeuropese deelnemers tijdens de bijeenkomst de idee hebben gelanceerd van gemeenschappelijk overleg van vertegenwoordigers van communistische en sociaal-democratische partijen en uit het feit dat de afgevaardigden van de Oosteuropese CP-en dit - zoals uit een interview met de Bulgaarse afgevaardigde voor Radio Boedapest bleek - "ietwat prematuur" vonden, hoewel het voor de toekomst ook niet uitgesloten hoefde te worden geacht. Het bovengenoemde verschil in opvatting was waarschijnlijk ook de achtergrond waartegen het optreden van de Spaanse vertegenwoordiger moet worden gezien. Aan het begin van de bijeenkomst las deze een verklaring voor waarin werd benadrukt dat zijn partij niets voelde voor collectieve richtlijnen inzake de samenwerking met sociaal-democraten en waarin gesteld werd dat de Spaanse CP zelf wel zou beslissen wanneer en op welke terreinen een dergelijke samenwerking zou worden aangegaan.

Deze stellingname, die aan duidelijkheid niets te wensen overliet en beschouwd kan worden als het zoveelste tastbare bewijs voor de onafhankelijke opstelling van de Spaanse CP, was misschien wat te categorisch want van Oosteuropese zijde was bij monde van de Hongaarse CC-secretaris voor Ideologie, , in de openingsrede die hij hield, de discussie over de samenwerking met sociaal-democraten toegespitst op de vraag in hoeverre een dergelijke samenwerking dienstbaar gemaakt zou kunnen worden aan de strijd tegen de bewapeningsplannen van de NAVO. ging vooral in op de "bijzonder ernstige" situatie die in Europa was geschapen door de NAVO-beslissingen over de nieuwe middenafstandsruketten. stelde dat men er het reeds tijdens de paneuropese conferentie van CP-en in Berlijn in 1976 over eens was dat in het kader van de strijd "voor vrede, democratie en sociale vooruitgang" communisten bereid zouden moeten zijn om samen te werken met "alle vredelievende, democratische en progressieve krachten". Hij achtte het "bijzonder belangrijk om de mogelijkheden van samenwerking te onderzoeken tussen communisten en sociaal-democraten omdat de relaties tussen deze twee bewegingen een grote invloed hebben op de internationale situatie en op de voorwaarden voor de klassenstrijd op nationaal niveau".

Hij noemde vooral de jongste NAVO-bewapeningsbeslissingen als aanleiding om nu nog sterker te streven naar samenwerking met de Westeuropese sociaal-democraten. Daardoor zou - aldus - de voortzetting van de politiek van vreedzame coëxistentie en de ontspanning gegarandeerd kunnen worden.

De "natuurlijke" tegenstelling tussen "de revolutionaire en de reformistische vleugel van de arbeidersbeweging" betekent volgens niet dat communisten en sociaal-democraten niet zouden kunnen samenwerken ter realisering van "bepaalde objectief beschouwd gemeenschappelijke politieke interesses". Daarmee gaf hij dus duidelijk het doel van de (studie)bijeenkomst aan : nagaan of er op pragmatische wijze samengewerkt zou kunnen worden op het terrein van ontspanning en ontwapening.

benadrukte in deze kontekst dat de "Westeuropese sociaal-democrati een zeer belangrijke rol heeft gespeeld bij het streven naar ontspanning in Europa en liet zich lovend uit over de activiteiten van een door de Socialistische Internationale (S.I.) - de internationale organisatie van overwegend sociaal-democratische en (westers georiënteerde) socialistische partijen - gevormde werkgroep voor ontwapeningsaangelegenheden.

Eerdere pogingen tot samenwerking

Deze studiebijeenkomst was overigens niet de eerste gelegenheid waarbij van Oosteuropese zijde blijk gegeven werd van belangstelling voor samenwerking met de sociaal-democratie op het terrein van de ontwapening. Dat kwam in april 1978 al tot uitdrukking door de deelname van

(CPSU-CC-secretaris, plv. Politburolid en hoofd van de CC-afdeling Internationale Relaties) aan een door S.I.-president

georganiseerde conferentie over ontwapening in Helsinki. Bij die gelegenheid werd in het Hongaarse partijdagblad Nepszabadsag door het hoofd van de Hongaarse CC-afdeling Internationale Relaties,

, al gesproken over toenadering tot de sociaal-democratische partijen.

Meer recent is de wens tot specifieke samenwerking tot uitdrukking gebracht doordat CPSU-leider hoogst persoonlijk op 1 oktober j. de als gast van het CC-CPSU in Moskou verblijvende "werkgroep ontwapenin

van de Socialistische Internationale ontving. Bij die gelegenheid gaf de CPSU-leider te kennen dat de sociaal-democratie veel zou kunnen bijdragen aan het beëindigen van de bewapeningswedloop. Hij legde er de nadruk op dat de CPSU voorstander is van "serieuze contacten met socialisten en sociaal-democraten, voor een constructieve dialoog met alle vredelievende en democratische krachten". De leider van de S.I.-delegatie, de voormalige Finse premier , en de S.I. secretaris-generaal, de Zweed , spraken zich daarop uit voor een algemene en volledige ontwapening onder internationale contrôle en verklaarden hun bezoek te beschouwen als "een soort dialoog tussen socialisten en communisten over het probleem van de ontwapening".

* * *

Sinds de in Hongarije gehouden bijeenkomst is de internationale situatie onder invloed van het Sowjetrussische optreden in Afghanistan en door de actie tegen in belangrijke mate gewijzigd. Als er echter sprake is van de wens tot voortzetting van de ontspanning in West-Europa - zoals van Sowjetzijde na Afghanistan is gesteld - dan mag aangenomen worden dat - mogelijk na een tactische rustpauze - van Oosteuropese zijde opnieuw initiatieven zullen worden genomen om zelf en in samenspraak met de westeuropese CP-en op het terrein van ontspanning en ontwapening de communicatie met de sociaal-democratie te stimuleren.

DDR / WIJZIGING IN SED-VISIE OP KERNENERGIE

In het partijblad van de Oostduitse CP (SED), "Neues Deutschland", is onlangs een artikel verschenen, dat niet alleen de SED-visie op het vreedzaam gebruik van kernenergie weergeeft, maar gelijktijdig een wijziging van het SED-standpunt behelst.

"De ontwikkeling van de atoomenergie en de mogelijkheid deze praktisch te gebruiken is een grote prestatie van de menselijke geest. Maar in handen van het monopolie-kapitaal, onder invloed van het militair-industrieel complex, wordt de atoomenergie in de eerste plaats voor de productie van atoomwapens ingezet, wordt elke vooruitgang in het onderzoek en de technologie voor nieuwe systemen voor massavernietiging misbruikt", aldus de Oostduitse hoogleraar ir. . "Het is dan ook geen wonder dat in de kapitalistische wereld de afkeer, ja de haat van veel mensen tegen de atoomenergie vergroot is". Evenmin is het volgens de schrijver van het artikel verwonderlijk "dat ook het kapitalistische vreedzame gebruik van de atoomenergie angst en pessimisme oproept". Het artikel van prof. is het signaleren waard omdat enige maanden geleden uit de DDR andere geluiden te horen waren. Het DDR-tijdschrift "Deutsche Aussenpolitik" noemde in september j.l. het vreedzame gebruik van kernenergie een veelbelovende weg tot oplossing van het energieprobleem. Met tegenstanders van de kernenergie in Westerse landen werd toen korte metten gemaakt. Acties tegen atoombewapening en voor ontwapening waren nuttig en goed, maar acties tegen het vreedzaam gebruik van kernenergie en de bouw van kerncentrales daarentegen slecht en schadelijk. "Idiotie standpunten die het gevaar van atoomwapens koppelen aan het vreedzaam gebruik van atoomenergie" werden toegeschreven aan "desinformatie en misleidende opvattingen" die opzettelijk in kapitalistische landen verbreid werden vanuit de olie-industrie. Immers uitbreiding van het vreedzaam gebruik van de kernenergie brengt de winst van deze industrie in gevaar, aldus "Deutsche Aussenpolitik". De strekking van het artikel in Neues Deutschland is duidelijk: de bouw van kerncentrales en het vreedzaam gebruik van kernenergie in "socialistische landen" is een goede zaak, daarbuiten is het verwerpelijk. Het feit dat de CP Nederland in haar partijblad "De Waarheid" (18 januari 19 de nodige aandacht aan de SED-visie schenkt laat blijken dat de SED-hoofdschap, mede gezien de in de nabije toekomst in Nederland te voeren "brede maatschappelijke discussie" m.b.t. de kernenergie, goed overgekomen is.

CUBA / KABINETSWIJZIGING TER BESTRIJDING INTERNE CRISIS ?

Geheel onverwacht werd op 11 januari j.l. de tot nu toe omvangrijkste regeringswisseling sinds het bewind- bekend gemaakt. Onverwacht omdat medio december reeds een wijziging had plaatsgevonden. Toen werden drie nieuwe ministers - op de ministeries van Binnenlandse Zaken, Gezondheidszorg en Transport - benoemd. De huidige mutaties betroffen bijna de helft van het oude kabinet: het bestaat nu uit 19 personen. Dit heeft tot gevolg dat de meeste leden meerdere ministeries onder hun hoede hebben. Zo heeft 1e partijsecretaris van de CP Cuba, , naast het voorzitterschap van de Staats- (president) en Ministerraad (premier) en het opperbevel over de strijdkrachten, het toezicht op zich genomen over 9 ministeries, waaronder Defensie - in "samenwerking" met de vroegere minister, zijn broer -, Binnenlandse Zaken, Gezondheidszorg en Transport.

De kabinetswijziging laat in eerste instantie de volgende conclusies toe:

- de bevelslijn m.b.t. de ministeries, die de economische aspecten behandelen (transport, binnenlandse- en buitenlandse handel) werd ingekort, waardoor een directere greep (contrôle) op het economisch gebeuren mogelijk is.
- de macht van het Comité van Vice-Presidenten is toegenomen door uitbreiding van de bevoegdheden.
- bij de herstructurering werden opvallend veel oud-gedienden uit het 1e uur van de revolutie benoemd, hetgeen ten koste ging van de van oudsher pro-Moskou gezinde veteranen van de oorspronkelijke Cubaanse CP, de P.S.P. In hoeverre dit nu (weer) van belang zal worden m.b.t. het te volgen beleid is moeilijk te zeggen, omdat de verschillen tussen de beide groepen in de loop der jaren marginaal geworden zijn, althans zich naar buiten toe nauwelijks meer hebben gemanifesteerd. Als zij onder de oppervlakte zijn blijven leven, dan mag worden aangenomen dat de "Castroïsten" eerder tot kapitalistische "economische experimenten" geneigd zullen zijn dan de "Pro-Moskou" groep, die een strak geleide centrale economie voorstaat.

Economische situatie droevig *), onrust onder bevolking

Achtergrond van de recente mutaties zouden de steeds meer tegenvallende economische resultaten zijn, alsmede een groeiende onrust onder de bevolking. Ondanks de steun van de Sowjet-Unie (geschat op 4 miljard \$ per jaar, d.w.z. bijna de helft van het Bruto Nationaal Produkt) gaat Cuba,

*) Zie Bijlage : Economische situatie Cuba.

zoals de Cubaanse overheid sinds oktober j.l. zelf toegeeft een economische catastrofe tegemoet. Een slechte arbeidsmoraal, een tekortschietende productie- en handelsorganisatie, stijgende energieprijzen en dalende export-productiecijfers eisen een voortdurende negatieve bijstelling van de plancijfers en groeiprognoses *).

In december kondigde nog verscherpte maatregelen aan ter verhoging van de arbeidsproductiviteit en bestrijding van ongedisciplineerdheid, afwezigheid op het werk en andere "schadelijke verschijnselen".

sprak op het 9e plenum van het CC van de CP-Cuba over de noodzakelijkheid de bestaande arbeidswetgeving grondig te herzien. Wellicht is de uitspraak van , hoofd Economische Planning, dat staatsbedrijven overtollig personeel mochten ontslaan, een indicatie in deze richting.

Ter stimulering van de economie zouden privé-boeren en agrarische samenwerkingsverbanden binnenkort hun produkten op de straatmarkten mogen verkopen, hetgeen een inbreuk op het staatstoezicht op de voedseldistributie betekent. Nog niet zo lang geleden werden privé-boeren nog uitgemaakt voor aartsreactionairen en vijanden van de revolutie. Begin januari, verschenen er in Havanna pamfletten waarin het beleid van c.s. scherp aangevallen werd. Hiertegen zijn verscherpte veiligheidsmaatregelen genomen. Voorts is om de onvrede onder de bevolking **) te kanaliseren sedert enige maanden een "kritisch tijdschrift Opinia toegestaan. Dat de toegestane kritiek op administratieve tekortkomingen toch aan nauwe grenzen gebonden is, blijkt uit een kortgeleden door de Cubaanse CP gepubliceerde perscode. De "aanwijzing" stelt met name dat kritiek op "iemand binnen de revolutie" niet te vergelijken is met "kritiek op een klassevijand".

*) Volgens diverse bronnen zou de Sowjet-Unie Cuba schadeloos stellen voor de door Cuba aangegane militaire en andere verplichtingen in het buitenland, welke neerkomen op steun aan het buitenlands beleid van de S.U. In hoeverre de negatieve effecten van deze verplichtingen (geschatte aantal gesneuvelden \pm 9.000 op een contingent hulptroepen van nu \pm 45.000 man) economisch verdisconteerd worden is niet bekend.

**) Naast de al jaren bestaande slechte economische omstandigheden en de drukkende negatieve gevolgen van de Cubaanse hulp aan de "onderdrukte volkeren" heeft het familiebezoek van (wegens de revolutie) uitgeweken Cubanen (voorheen in de officiële pers "gusanos" = wormen geheten) het verschil tussen "socialisme" en "kapitalisme" nog schrijnender geaccentueerd, hetgeen de ontevredenheid deels heeft gewekt, deels aangewakkerd.

De moeilijkheden in Cuba hebben al geleid tot sensationele speculaties van de buitenlandse pers over hooglopende ruzies binnen de Cubaanse partijtop. Feit is dat tot op dit moment de positie van na de kabinetswijziging onduidelijk is gebleven. Nog interessanter zal wellicht echter zijn wat zal moeten blijken over hetgeen de wijzigingen kunnen betekenen voor de sleutelpositie, die nu al jaren in het Cubaanse staats- en partijbestel inneemt. Hij is namelijk bij uitstek de exponent van het traditioneel pro-Sowjet Cubaanse communisme. Vooral uit een eventuele wijziging in zijn positie zal namelijk moeten blijken of er inderdaad sprake is van een terugval naar de periode waarin een onderscheid wilde maken tussen "zijn" revolutie en de orthodoxe socialistische revolutie, die Moskou hem mede met behulp van de oude PSP-garde opdrong. Ironisch is in ieder geval dat juist op het moment dat Cuba zijn invloed in het Caraïbisch gebied en Centraal-Amerika heeft weten te versterken, het economisch voorbeeld dat bij zijn naburlanden heeft aangeprezen het stempel van een mislukking dreigt te krijgen.

BIJLAGE : ECONOMISCHE SITUATIE CUBA

Cuba behoort tot de groep van "socialistische" landen, die niet regelmatig statistieken publiceren. Uit officiële verklaringen en binnenlandse persberichten is op te maken dat het jaarlijkse groeipercentage van de economie sinds 1976 gemiddeld op 4 à 5% ligt. In 1979 zou dit percentage 4,5% geweest zijn, hetgeen te wijten viel aan slechte weersomstandigheden en ongunstige wereldhandelsprijzen. Voor 1980 zou een groeipercentage van slechts 3% worden verwacht, wat gezien de bevolkingstoename reëel geen groei betekent.

Welke groeipercentages voor het komende vijfjarenplan (1981-1985) gepland zijn, is nog niet bekend. De autoriteiten zouden streven naar een verhoging van de industriële productie met 50%. In de regel worden de Cubaanse prognoses niet vervuld.

Volgens officiële bronnen bedroeg de Cubaanse buitenlandse handel in 1978 6,8 miljard \$. De omzet met de zgn. harde-deviezenlanden (Westerse Wereld, OPEC) bedroeg ongeveer 2 miljard \$; import 1.2 miljard \$, export 0,8 miljard \$. Tengevolge van de ontwikkeling van de Cubaans-Amerikaanse betrekkingen daalde de toegestane export uit de Verenigde Staten van 117 miljoen \$ (1977) tot 82 miljoen \$ (1978).

Exportperikelen

De laatste Cubaanse suikeroogst (1978-1979) zou 7,9 miljoen ton opgebracht hebben ; 7,5% meer dan het jaar daarvoor. Voor 1979-1980 wordt met een vermindering rekening gehouden wegens ongunstige weersverwachtingen en toenemende plantenziekten.

De productie van nikkel, op de 2e exportplaats, vertoont een stationaire opbrengst: gemiddeld 37.000 ton. Het voor 1985 geplande 100.000 ton-plan is intussen naar de achtergrond (1990) verschoven. In de tabaksindustrie, zeer belangrijk voor de export, zijn zware verliezen ontstaan door het optreden van een virusziekte. Het interne aanbod van tabaksproducten is momenteel aan restricties gebonden. Volgens sommige bronnen zouden de moeilijkheden echter mede terug te voeren zijn naar het in 1978 bekend gemaakte plan tot collectivisering van enkele tienduizenden kleine tabakstelers.

Cuba's derde belangrijkste exportbranche is de visindustrie. De opbrengst zou in 1978 213.000 ton geweest zijn, goed voor 85 miljoen \$. Met behulp van de Sowjet-Unie wordt deze bedrijfstak verder uitgebouwd. Ook de citrus-aanplant (planning 1980 : 500.000 ton, 1975 : 182.000 ton) wordt gestadig uitgebreid en de toeristenindustrie (1979 : ± 100.000 bezoekers, 1976 : 60.000) vertoont een gunstige ontwikkeling.

Kwalitatief heeft dit voor de Cubaanse economie als geheel echter weinig te betekenen.